

Universitätsbibliothek Wuppertal

Renati Des-Cartes Principia Philosophiae

Descartes, René

Amstelodami, 1664

Meditatio II. De natura mentis humanæ: Quod ipsa sit notior quam corpus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1384)

scendis tantum incumbo. Supponam igitur non optimum Deum fontem veritatis, sed genium aliquem malignum eundemque summè potentem, & callidum omnem suam industriam in eo posuisse, ut me falleret: putabo cœlum, aërem, terram, colores, figuras, sonos, cunctaque externa nihil aliud esse quàm ludificationes somniorum, quibus insidias credulitati meæ tetendit: considerabo me ipsum tanquam manus non habentem, non oculos, non carnem, non sanguinem, non aliquem sensum, sed hæc omnia me habere falsò opinantem: manebo obstinatè in hac meditatione defixus, atque ita siquidem non in potestate meâ sit aliquid veri cognoscere, at certè hoc quod in me est ne falsis assentiar, nec mihi quidquam iste deceptor, quantumvis potens, quantumvis callidus possit imponere, obfirmatâ mente cavebo. Sed laboriosum est hoc institutum, & desidia quædam ad consuetudinem vitæ me reducit, nec aliter quàm captivus, qui forte imaginaria libertate fruebatur in somnis, quum postea suspicari incipit se dormire, timet excitari, blandisque illusionibus lentè connivet: sic sponte relabor in veteres opiniones, vereorque expergisci, ne placidæ quieti laboriosa vigilia succedens non in aliqua luce, sed inter inextricabiles jam motarum difficultatum tenebras in posterum sit deagenda.

M E D I T A T I O I I .

De natura mentis humane: Quod ipsa sit notior quam corpus.

IN tantas dubitationes hesternâ meditatione conjectus sum, ut nequeam ampliùs earum oblivisci, nec videam tamen quæ ratione solvendæ sint, sed tanquam in profundum gurgitem ex improvisò delapsus ita turbatus sum, ut nec possim in imo pedem figere, nec enatare ad summum. Enitar tamen & tentabo rursus eandem viam quam heri fueram ingressus, removendo scilicet illud omne quod vel minimum dubitationis admittit, nihilo secius quàm si omninò falsum esse comperissem, pergamque porro donec aliquid certi vel si nihil aliud, saltem hoc ipsum, pro certo nihil esse certi cognoscam. Nihil nisi punctum petebat Archimedes, quod esset firmum & immobile, ut integram terram loco

dimoveret; magna quoque speranda sunt, si vel minimum quid invenero quod certum sit & inconcussum. Suppono igitur omnia quæ video falsa esse, credo nihil unquam extitisse eorum quæ mendax memoria repræsentat, nullos plane habeo sensus; corpus, figura, extensio, motus, locusque sunt Chimeræ; quid igitur erit verum? fortassis hoc unum nihil esse certi. Sed unde scio nihil esse diversum ab iis omnibus quæ jam jam recensui, de quo ne minima quidem occasio sit dubitandi? Nunquid est aliquis Deus, vel quocunque nomine illum vocem, qui mihi has ipsas cogitationes immittit? quare verò hoc putem, cum forsan ipsemet illarum author esse possim? Nunquid ergo saltem ego aliquid sum? sed jam negavi me habere ullos sensus, & ullum corpus; hæreo tamen, nam quid inde? sumne ita corpori, sensibusque alligatus, ut sine illis esse non possim? sed mihi persuasi, nihil plane esse in mundo, nullum cælum, nullam terram, nullas mentes, nulla corpora, nonne igitur etiam me non esse? imò certè ego eram si quid mihi persuasi: sed est deceptor nescio quis, summè potens, summè callidus qui de industria me semper fallit; haud dubiè igitur ego etiam sum, si me fallit, & fallat quantum potest, nunquam tamen efficiet, ut nihil sim quamdiu me aliquid esse cogitabo, adeo ut omnibus satis superque pensitatis denique statuendum sit hoc pronuntiatum, ego sum, ego existo, quoties à me profertur, vel mente concipitur, necessario esse verum. Nondum verò satis intelligo, quisnam sim ego ille, qui jam necessariò sum, esse cepi; cavendum est, ne forte quid aliud imprudenter in locum mei, sicque aberrem etiam in ea cognitione, quàm omnium certissimam, evidentissimamque esse contendo. Quare jam denuo meditor quidnam me olim esse crediderim, priusquam in has cogitationes incidissem; ex quo deinde subducam quidquid allatis rationibus vel minimum potuit infirmari; ut ita tandem præcisè remaneat illud tantum quod certum est & inconcussum. Quidnam igitur antehac me esse putavi? hominem scilicet, sed quid est homo? dicamne animal rationale? non quia postea quærendum foret quidnam animal sit, & quid rationale, atque ita ex unâ quæstione in plures difficiliore-

que

que delaberer, nec jam mihi tantum otii est, ut ipso velim inter istiusmodi subtilitates abuti. Sed hic potius attendam quid sponte, & natura duce cogitationi meæ antehac occurrebat quoties quid essem considerabam: nempe occurrebat primò me habere vultum, manus brachia, totamq; hanc membrorum machinam, qualis etiam in cadavere cernitur, & quam corporis nomine designabam; occurrebat præterea me nutriri, incedere, & cogitare; quas quidem actiones ad animam referebam, sed quid esset hæc anima vel non advertēbam, vel exiguum nescio quid imaginabar instar venti, vel ignis, vel ætheris, quod crassioribus mei partibus esset infusum: de corpore verò ne dubitabam quidem, sed distinctè me nôsse arbitrabar ejus naturam, quam si fortè, qualem mente concipiebam, describere tentâssem, sic explicuissē: per corpus intelligo illud omne, quod aptum est figura aliqua terminari, loco circumscribi, spatium sic replere, ut ex eo aliud omne corpus excludat; tactu, visu, auditu, gustu, vel odoratu percipi, nec non moveri pluribus modis, non quidem à seipso, sed ab alio quopiam à quo, tangatur; namq; habere vim seipsum movendi, item sentiendi, vel cogitandi nullo pacto ad naturam corporis pertinere judicabam; quinimò mirabar potius tales facultates in quibusdam corporibus reperiri. Quid autem nunc ubi suppono deceptorem aliquem potentissimum, & si fas est dicere, malignum, datâ operâ in omnibus quantum potuit, me delusisse, possumne affirmare me habere vel minimum quid ex iis omnibus, quæ jam dixi ad naturam corporis pertinere? attendo, cogito, revolveo, nihil occurrit, fatigor eadem frustra repetere. Quid verò ex iis quæ animæ tribuebam, nutriri, vel incedere? quandoquidem jam corpus non habeo, hæc quoque nihil sunt nisi figmenta: sentire? nempe etiam hoc non fit sine corpore, & permulta sentire visus sum in somnis, quæ deinde animadverti me non sensisse: cogitare? hic invenio, cogitatio est, hæc sola à me divelli nequit, ego sum, ego existo, certum est. Quandiu autem? nempe quandiu cogito, nam fortè etiam fieri posset si cessarem ab omni cogitatione, ut illicò totus esse desinerem: nihil nunc admitto nisi quod necessariò sit verum: sum igitur præcisè tantum res cogitans, id est, mens, sive animus, sive intellectus, sive ratio, voces mihi priùs significationis ignotæ: sum autem res vera,

& verè existens, sed qualis res? dixi, cogitans. Quid præterea? imaginabor: non sum compages illa membrorum, quæ corpus humanum appellatur: non sum etiam tenuis aliquis aër istis membris infusus, non ventus, non ignis, non vapor, non halitus, non quidquid mihi fingo; supposui enim ista nihil esse, manet positio, nihilominus tamen ego aliquid sum. Fortassis verò contingit, ut hæc ipsa, quæ suppono nihil esse, quia mihi sunt ignota, tamen in rei veritate non differant ab eo me quem novi? nescio, de hac re jam non disputo; de iis tantum, quæ mihi nota sunt, iudicium ferre possum: novi me existere, quæro quis sim ego ille quem novi: certissimum est hujus sic præcisè sumpti notitiam non pendere ab iis quæ existere nondum novi: non igitur ab iis ullis, quæ imaginatione effingo. Atque hoc verbum, *effingo*, admonet me erroris mei: nam fingerem reverà si quid me esse imaginarer, quia nihil aliud est imaginari quàm rei corporeæ figuram, seu imaginem contemplari; jam autem certò scio me esse simulque fieri posse ut omnes istæ imagines, & generaliter quæcunque ad corporis naturam referuntur, nihil sint præter insomnia; quibus animadversis, non minus ineptire videor dicendo, imaginabor, ut distinctius agnoscam quisnam sim, quam si dicerem, jam quidem sum experrectus, video nonnihil veri, sed quia nondum video satis evidenter, data opera obdormiam ut hoc ipsum mihi somnia verius, evidentiùsque repræsentent. Itaque cognosco nihil eorum quæ possum imaginationis ope comprehendere ad hanc quam de me habeo notitiam pertinere, mentemque ab illis diligentissimè esse avocandam, ut suam ipsa naturam quàm distinctissimè percipiat. Sed quid igitur sum? res cogitans; quid est hoc? nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoque, & sentiens. Non pauca sanè hæc sunt, si cuncta ad me pertineant, sed quidni pertinerent? nonne ego ipse sum qui jam dubito ferè de omnibus, qui nonnihil tamen intelligo, qui hoc unum verum esse affirmo, nego cetera, cupio plura nôsse, nolo decipi, multa vel invitus imaginor, multa etiam tanquam à sensibus venientia animadverto. Quid est horum, quamvis semper dormiam, quamvis etiam is, qui me creavit, quantum in se est, me deludat, quod non æquè verum sit ac me esse? quid est quod à mea cogitatione distin-

distinguan
quod ego
necesse est
sed verò
ut suppo
imaginand
denique e
sensu anim
calorem se
videor, au
præ quod
ptum nihil
melius i
possum ab
cogitatio
stinctius
onem non
veto esse
verum est
prehendi
le patitur
semel laxi
portant re
que vulgò
ra scilicet
communi
suis esse lo
hanc ceram
mrem sap
bus colle
ta est, frig
num, om
aliquod pe
quor, ign
color mu
calida, v

distingatur? quid est quod à me ipso separatum dici possit? Nam quod ego sim qui dubitem, qui intelligam, qui velim, tam manifestum est, ut nihil occurrat per quod evidentius explicetur: sed verò etiam ego idem sum, qui imaginor, nam quamvis fortè, ut supposui, nulla prorsus res imaginata vera sit, vis tamen ipsa imaginandi reverà existit, & cogitationis meæ partem facit: idem denique ego sum qui sentio, sive qui res corporeas tanquam per sensus animadverto. Videlicet jam lucem video, strepitum audio, calorem sentio; falsa hæc sunt, dormio enim. At certè videre videor, audire, calefcere, hoc falsum esse non potest, hoc est propriè quod in me sentire appellatur; atque hoc præcisè sic sumptum nihil aliud est quàm cogitare. Ex quibus equidem aliquantò melius incipio nôsse quisnam sim: sed adhuc tamen videtur, nec possum abstinere quin putem, res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, & quas ipsi sensus explorant, multò distinctius agnosci quàm istud nescio quid mei, quod sub imaginati- onem non venit: quanquam profectò sit mirum res quas animad- verto esse dubias, ignotas, à me alienas, distinctius quàm quod verum est, quod cognitum, quàm denique me ipsum à me com- prehendi: sed video quid sit, gaudet aberrare mens mea, nec dum se patitur intra veritatis limites cohiberi. Esto igitur, & adhuc semel laxissimas habenas ei permittamus, ut illis paulò post op- portunè reductis facilius se regi patiat. Consideremus res illas quæ vulgò putantur omnium distinctissimè comprehendi; corpo- ra scilicet, quæ tangimus, quæ videmus, non quidem corpora in communi, generales enim istæ perceptiones aliquantò magis con- fusæ esse solent, sed unum in particulari; sumamus exempli causâ hanc ceram; nuperrimè ex favis fuit educta, nondum amisit om- nem saporem sui mellis, nonnihil retinet odoris florum ex qui- bus collecta est; ejus color, figura, magnitudo, manifesta sunt: du- ra est, frigida est, facilè tangitur, ac si articulo ferias emittit so- num; omnia denique illi adsunt, quæ requiri videntur ut corpus aliquod possit quàm distinctissimè cognosci. Sed ecce, dum lo- quor, igni admovetur, saporis reliquæ purgantur, odor expirat, color mutatur, figura tollitur, crescit magnitudo, fit liquida, fit calida, vix tangi potest nec jam si pulsus emittet sonum: remane-

netne adhuc eadem cera? remanere fatendum est, nemo negat; nemo aliter putat. Quid erat igitur in eâ quod tam distinctè comprehendebatur? certè nihil eorum quæ sensibus attingebam, nam quæcunque sub gustum, vel odoratum, vel visum, vel auditum veniebant, mutata jam sunt, remanet cera. Fortassis illud erat quod nunc cogito, nempe ceram ipsam non quidem fuisse istam dulcedinem mellis, nec florum fragrantiam, nec istam albedinem, nec figuram, nec sonum, sed corpus quod mihi apparebat paulò antè modis istis conspicuum, nunc diversis: quid est autem hoc præcisè quod sic imaginor? attendamus, & remotis iis, quæ ad ceram non pertinent, videamus quid supersit, nempe nihil aliud quàm extensum quid, flexibile: Quid verò est hoc flexibile, mutabile? an quod imaginor hanc ceram ex figurâ rotundâ in quadratam, vel ex hac in triangularem verti posse? nullo modo, nam innumerabiliùm ejusmodi mutationum capacem eam esse comprehendo, nec possum tamen innumerabiles imaginando percurrere, nec igitur comprehensio hæc ab imaginandi facultate perficitur. Quid extensum? nunquid etiam ipsa ejus extensio est ignota? nam in cera liquefcente fit major, major in ferventi, majorque rursus si calor augeatur; nec rectè judicarem quid sit cera, nisi putarem hanc etiam plures secundùm extensionem varietates admittere, quàm fuerim unquam imaginando complexus: superest igitur ut concedam, me ne quidem imaginari quid sit hæc cera, sed sola mente percipere: dico hanc in particulari, de cera enim in communi clarius est. Quænam verò est hæc cera quæ non nisi mente percipitur; nempe eadem quam video, quam imaginor, eadem denique quam ab initio esse arbitrabar: atqui, quod notandum est, ejus perceptio, non visio, non tactio, non imaginatio est, nec unquam fuit, quamvis priùs ita videretur, sed solius mentis inspectio quæ vel imperfecta esse potest & confusa, ut prius erat, vel clara & distincta, ut nunc est, prout minus vel magis ad illa ex quibus constat, attendo. Miror verò interim quàm prona sit mea mens in errores, nam quamvis hæc apud me tacitus, & sine voce considerem, hæreo tamen in verbis ipsis, & ferè decipior ab ipso usu loquendi: dicimus enim nos videre ceram ipsammet si adsit, non ex colore, vel figura eam adesse judicare, unde concluderem

derem statim, ceram ergo visione oculi, non solius mentis inspectione cognosci, nisi jam fortè respexissem ex fenestra homines in platea transeuntes, quos etiam ipsos non minus usitatè quàm ceram dico me videre: quid autem video præter pileos & vestes, sub quibus latere possent automata, sed iudico homines esse: atque ita id quod putabam me videre oculis, sola iudicandi facultate, quæ in mente meâ est, comprehendo. Sed pudeat supra vulgus sapere cupientem ex formis loquendi quas vulgus invenit dubitationem quasivisse, pergamusque deinceps, attendendo utrum ergo perfectius, evidentiusque percipiebam quid esset cera, cum primum aspexi, credidique me illam ipso sensu externo, vel saltem sensu communi, ut vocant, id est potentiâ imaginatrice cognoscere; an verò potius nunc, postquam diligentius investigavi, tum quid ea sit, tum quomodo cognoscatur; certè hac de re dubitare esset ineptum, nam quid fuit in prima perceptione distinctum? quid quod non à quovis animali haberi posse videretur? at verò cum ceram ab externis formis distinguo, & tanquam vestibus detractis nudam considero, sic illam revera, quamvis adhuc error in iudicio meo esse possit, non possum tamen sine humana mente percipere. Quid autem dicam de hac ipsa mente, sive de me ipso, nihil dum enim aliud admitto in me esse præter mentem, quid, inquam, ego qui hanc ceram videor tam distinctè percipere, nunquid me ipsum non tantum multo certius, sed etiam multo distinctius, evidentiusque cognosco? nam si iudico ceram existere ex eo quod hanc videam, certè multò evidentius efficitur me ipsum etiam existere ex eo ipso quod hanc videam: fieri enim potest ut hoc quod video non verè sit cera, fieri potest ut ne quidem oculos habeam, quibus quidquam videatur; sed fieri planè non potest cum videam, sive (quod jam non distinguo) cum cogitem me videre, ut ego ipse cogitans non aliquid sim: simili ratione si iudico ceram esse ex eo quod hanc tangam, idem rursus efficietur videlicet me esse: si ex eo quod imaginer, vel quavis alia ex causa, idem planè. Sed & hoc ipsum quod de cera animadverto, ad reliqua omnia, quæ sunt extra me posita licet applicare. Porro autem si magis distincta visa sit ceræ perceptio, postquam mihi non ex solo visu, vel tactu, sed pluribus ex causis innotuit, quantò distinctius me ipsum à

me nunc

nunc cognosci fatendum est, quandoquidem nullæ rationes vel ad ceræ, vel ad cujuscumque alterius corporis perceptionem possunt juvare, quin eadem omnes mentis meæ naturam melius probent. Sed & alia insuper tam multa sunt in ipsa mente, ex quibus ejus notitia distinctior reddi potest, ut ea quæ ex corpore ad illam emanant, vix numeranda videantur. Atque ecce tandem sponte sum reversus eò quo volebam, nam cum mihi nunc notum sit ipsamet corpora non propriè à sensibus, vel ab imaginandi facultate, sed à solo intellectu percipi, nec ex eo quòd intelligantur, apertè cognosco nihil facilius, aut evidentius mea mente posse à me percipi. Sed quia tam citò deponi veteris opinionis consuetudo non potest, placet hîc consistere, ut altius hæc nova cognitio memoriæ meæ diuturnitate meditationis infigatur.

M E D I T A T I O III.

De Deo, quod existat.

Claudam nunc oculos, aures obturabo, avocabo omnes sensus, imagines etiam rerum corporalium omnes vel ex cogitatione mea delebo, vel certè, quia hoc fieri vix potest, illas ut inanes & falsas nihili pendam, meque solum alloquendo, & penitus inspiciendo, meipsum paulatim mihi magis notum & familiarem reddere conabor. Ego sum res cogitans, id est dubitans, affirmans, negans, pauca intelligens, multa ignorans, volens, nolens, imaginans etiam & sentiens; ut enim antè animadverti, quamvis illa quæ sentio vel imaginor extra me fortasse nihil sint, illos tamen cogitandi modos, quos sensus & imaginationes appello, quatenus cogitandi quidam modi tantum sunt, in me esse sum certus. Atque his paucis omnia recensui quæ verè scio, vel saltem quæ me scire hætenus animadverti. Nunc circumspiciam diligentius an fortè adhuc apud me alia sint ad quæ nondum respexi: sum certus me esse rem cogitantem, nunquid ergo etiam scio quid requiratur ut de aliquâ re sim certus? nempe in hac primâ cognitione